

תוקפם ואכיפתם של פסקי חוץ

08.06.2004

עו"ד נעמי אסיא

פסקי דין אשר נפסקו על ידי בתי משפט במדינות זרות, המכוונים כנגד נתבעים שמקומם בארץ מאפשרים לחייב נתבע בישראל בהסתמך על פסק דין אשר נפסק כנגדו במדינה זרה. השאלה - כיצד ניתן לאכוף את פסק החוץ בישראל?

הקדמה

בין מאות ואלפי פסקי הדין הניתנים בכל שנה בבתי המשפט בארץ, נמצאים גם מספר פסקי דין אשר נפסקו על ידי בתי משפט במדינות זרות, המכוונים כנגד נתבעים שמקומם בארץ, ואשר הוכרזו כאכיפים על ידי בתי המשפט בארץ. השאלה הנשאלת הינה האם ניתן לחייב נתבע בישראל בהסתמך על פסק דין אשר נפסק כנגדו במדינה זרה? ובמידה והתשובה לכך הינה על דרך החיוב, נשאלת השאלה כיצד ניתן לאכוף את פסק החוץ בישראל?

חוק אכיפת פסקי-חוץ, תשי"ח-1958 ("החוק") הינו החוק המסדיר את קליטתם ואכיפתם בארץ של פסקי חוץ. החוק מגדיר "פסק-חוץ" כפסק "שניתן על-ידי בית-משפט במדינה זרה בענין אזרחי, לרבות פסק-דין לתשלום פיצויים או נזקים לצד שנפגע, אף כשלא ניתן בענין אזרחי".

החוק מסדיר את התנאים המקדימים הדרושים לאכיפת פסק חוץ, את הסייגים לאכיפה כאמור ואת ההגנות מפני אכיפה להן יכול לטעון נתבע אשר כנגדו מוגשת בקשת אכיפת פסק החוץ.

תוקפם המשפטי של פסקי חוץ והתנאים לאכיפתם

לפסק חוץ אין כל כוח או תוקף משפטי משל עצמו בארץ, וזאת אף אם הוא כשר מכל הבחינות ובית המשפט שבחו"ל מוסמך היה לתיתו. על מנת לקבל תוקף משפטי ולאפשר את אכיפתו בארץ, על פסק החוץ לעבור הליך קליטה על ידי בית המשפט בארץ, בין אם לצורך אכיפתו ובין אם להכרה בו. במילים אחרות על פסק החוץ לעבור בארץ הליך "קליטה" שיפוטי.

לאחר שהוגשה לבית המשפט בארץ בקשה מתאימה לאכיפת פסק החוץ, ולאחר שנקבע כי פסק החוץ עמד בכל התנאים כמפורט להלן, יוכרז פסק החוץ כאכיף ויקבל תוקף משפטי מתאים. משמעות ההכרזה הינה הענקת תוקף משפטי והכרה בפסק, ובעצם מעין "גיור" הפסק והפיכתו לפסק דין ככל פסק דין אחר הניתן בארץ.

על מנת שבית המשפט יוכל להכריז על פסק חוץ כבר אכיפה בארץ, על פסק החוץ לעמוד תחילה במספר תנאים מקדימים, כמפורט להלן:

1. הפסק ניתן במדינה שלפי דיניה בתי-המשפט שלה היו מוסמכים לתתו – בתי המשפט בישראל לא יכירו בפסק חוץ אם ניתן בחוסר סמכות על ידי בתי המשפט במדינה בה ניתן.
2. הפסק אינו ניתן עוד לערעור – כל עוד לא ניתן לפנות לערכאה גבוהה יותר מזו שנתנה את פסק החוץ, יחשב הפסק כבלתי ניתן לערעור.
3. החיוב שבפסק ניתן לאכיפה על פי הדינים של אכיפת פסקי-דין בישראל, ותכנו של הפסק אינו סותר את תקנת הציבור – בתי המשפט לא יכריזו על פסק חוץ כאכיף אם לא ניתן לאכפו על פי הדינים של מדינת ישראל או אם אכיפתו של הפסק סותרת או פוגעת בתקנת הציבור. בע"א 1137/93, גרטרוד (יעל) אשכר נ' טימון היימס קבע בית המשפט העליון כי תקנת הציבור בהקשר זה היא "תקנה ציבורית חיצונית", ועניינה "בעקרונות, בהשקפות ובאינטרסים של החברה ושל המדינה, שהם כה עקרוניים וכה בסיסיים עד שנראה לדחות מפניהם פסקי-חוץ מחייבים".
4. הפסק הוא בר-ביצוע במדינה בה הוא ניתן – במידה והפסק אינו בר ביצוע במדינה בה הוא ניתן אזי בתי המשפט בארץ לא יכירו בו כאכיף.

סייגים לאכיפת פסקי חוץ

קיימים מספר סייגים בחוק אשר מונעים מפסק חוץ לקבל תוקף אכיף, כמפורט להלן:

1. הדדיות באכיפה – סעיף 4 לחוק קובע כי "פסק-חוץ לא יוכרז אכיף אם ניתן במדינה שלפי דיניה אין אוכפים פסקים של בתי-המשפט בישראל" אולם לסייג זה ישנו חריג הקובע כי על פי בקשת היועץ המשפטי לממשלה רשאי בית-המשפט לאכוף פסק-חוץ, אף כשלא נתקיימה הדדיות כאמור לעיל.
2. מועד האכיפה - בית-המשפט לא יענה ולא ידון בבקשת אכיפה של פסק-חוץ אשר הוגשה כעבור יותר מחמש שנים מיום מתן הפסק במדינה הזרה, אלא אם הוסכם בין ישראל לבין אותה מדינה זרה על תקופה אחרת, או אם מצא בית-המשפט סיבות מיוחדות המצדיקות את האיחור בהגשת בקשת האכיפה.
3. מירמה - פסק-חוץ לא יוכרז אכיף אם הוכח לבית המשפט כי פסק החוץ הושג במרמה.
4. הגנה סבירה - בית המשפט לא יכריז על פסק חוץ כאכיף אם לדעת בית המשפט לא ניתנה לנתבע אפשרות סבירה לטעון טענותיו ולהביא ראיותיו לפני מתן הפסק.
5. חוסר סמכות - הפסק ניתן על-ידי בית-משפט שלא היה מוסמך לתתו על פי כללי המשפט הבין-לאומי הפרטי החלים בישראל.
6. פסק דין קודם - פסק החוץ נוגד פסק-דין אחר שניתן באותו ענין בין אותם בעלי-דין ואותו פסק חוץ עודנו בר-תוקף.
7. תביעה תלויה ועומדת - בעת הגשת התביעה בבית-המשפט במדינה הזרה היה משפט תלוי ועומד, באותו ענין ובין אותם בעלי-דין, בפני בית-משפט או בית-דין בישראל.
8. פגיעה בריבונות - פסק-חוץ לא יוכרז אכיף אם אכיפתו עלולה לפגוע בריבונותה של ישראל או בבטחונה.

אכיפת פסקי חוץ בראי בתי המשפט

ניתן לומר כי, ככלל, פרשנותם של בתי המשפט, בבואם להחליט האם להכריז על פסק חוץ כזה או אחר כאכיף, הינה רחבה ואף כונתה בעבר כ"פרשנות אכיפתית", כלומר פרשנות שלא הקלה על הנתבעים, אשר נגדם ניתן הפסק, להתחמק מאכיפת פסקי החוץ. כך למשל, במספר פסקי דין נדחו טענותיהם של נתבעים אשר ניסו להסתמך על הסייג שלפיו האפשרות שניתנה להם להתגונן ולהביא את טיעוניהם וראיותיהם לא היתה סבירה. אותם נתבעים טענו לבעיות וקשיים שונים במסירת אישורי מסירה ושאר מסמכים. בתי המשפט בתגובה בחרו שלא להיענות לבקשות הנתבעים לדחות את בקשות האכיפה, לא דקדקו בהיבטים הפורמליים

של אישורי המסירה, וקבעו כי די בכך שהנתבעים ידעו על ההליכים כדי לשלול מהם את האפשרות להתבסס על סייג זה.

הכרה בסמכות מטעם הנתבע

על פי כללי המשפט הבינלאומי הפרטי החלים בישראל, טענה לגופו של ענין (טענות לגופו של הסכסוך) בפני בית המשפט כמוהה כהסכמה לסמכות בית המשפט לדון בענין שלגופו טוענים. ואולם, חשוב לציין בענין זה כי החוק מכיר במספר מקרים בהם לא יחשב נתבע כמי שהסכים לסמכותו של בית משפט שנתן נגדו פסק חוץ, רק בשל העובדה שאותו נתבע התייצב בפני אותו בית המשפט וטען בדבר אחד או יותר מאלה

1. כפירה בסמכותו של בית המשפט או מחאה נגדה;
 2. ביטול ההליך או עיכובו לצורך העברת הסכסוך לבוררות או להכרעת בית משפט במדינה אחרת;
 3. שחרור נכסיו שנתפסו או צפויים להיתפס, או הגנה עליהם.
- יתרה מכך, גם אם טען הנתבע לגופו של ענין, או שהשתתף בהליך בכל דרך אחרת, עדין לא יחשב כמי שהכיר בסמכותו של בית המשפט הזר, ובלבד שעשה כן לפני שניתנה החלטתו הסופית של אותו בית המשפט לענין הסמכות.

סיכום

נושא אכיפת פסקי חוץ הינו אקטואלי במיוחד בתחום דיני הקניין הרוחני בכלל, ובתחום סמכות השיפוט ברשת האינטרנט בפרט.

למרות דיונים רבים בנושא ופסיקה מסועפת ברחבי העולם המערבי, טרם נמצא פתרון כולל לבעיה כאמור. עד שימצא פתרון מקובל לבעיה סבוכה ומורכבת זו, חשוב לזכור כי פסקי דין הניתנים על ידי בתי משפט בחו"ל ניתנים לאכיפה, כנגד נתבעים שמקום מושבם בישראל, ועל כן קבלת ייעוץ משפטי מתאים הבוחן את הליך קבלת פסק הדין, תוכנו ואופיו הינו מומלץ ביותר.